

Luonnonsuojelulain 83 §:n mukainen eliölajin rauhoitusmääräyksistä poikkeaminen viitasammakon osalta

Hakija

Rajavartiolaitos
PL 3
00131 Helsinki
erkki.matilainen@raja.fi

Hakemus

Rajavartiolaitos hakee 26.9.2024 saapuneella hakemuksella Pohjois-Karjalan ELY-keskukselta lupaa poiketa luonnonsuojelulain (9/2023) 78 §:n kiellosta. Poikkeuslupahakemus koskee viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkaa, joka sijoittuu [REDACTED] rajavyöhykkeelle Suomen itärajan läheisyyteen rajamerkkien [REDACTED] välille.

Rajavartiolaitos on käynnistänyt esteaidan rakentamisen Suomen itärajalle. Suunniteltu esteaita sijoittuu [REDACTED] Alueella on todettu esiintyvän viitasammakoita 14.5.2024 tehdystä maastoinventoinnista.

Rajavartiolaitos pyytää, että Pohjois-Karjalan ELY-keskus myöntää [REDACTED] alueelle poikkeusluvan.

Esteaidan toteuttaminen itärajalla voi heikentää luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteessä IV(a) ja luonnonsuojeluasetuksen (1066/2023) liitteessä 5 mainitun viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkaa [REDACTED] on melko pieni järvi, joka sijaitsee [REDACTED] itärajalla rajamerkkien [REDACTED] välissä. [REDACTED] on leveimmältä kohdaltaan noin [REDACTED] metriä ja sen ympäristö on suota. [REDACTED] yhdessä ympäröivän suoalueen kanssa muodostaa merkittävän kostean elinympäristön viitasammakolle. Lähin vesistö on [REDACTED] etäisyydellä.

Maastokartoitus toteutettiin yhtenä iltana 14.5.2024 ohjeen "Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt" (Nieminen & Ahola 2017) mukaisesti. Viitasammakolle soveltuvien lisääntymisympäristöjen äärelle pysähdyttiin kuuntelemaan soidintavia koiraita, sillä viitasammakko on helpointa erottaa ruskosammakosta (*Rana temporaria*) äänen perusteella. Viitasammakon soidinääni kuuluu enimmillään noin 100 metrin etäisyydelle riippuen taustamelusta ja tuulisuudesta.

Maastoinventoinnissa havaittiin [REDACTED] kurnuttavan useita kymmeniä viitasammakkoyksilöitä. Lisääntymis- ja levähdyspaikkaa ei määritetty tarkemmin selvityksen yhteydessä, mutta [REDACTED] ranta-alue ja ympäröivä suo muodostaa merkittävän kostean elinympäristön viitasammakolle. Lisääntymis- ja levähdyspaikkaa on näin ollen ainakin [REDACTED] ympäröivä suo.

Kuuntelua tehtiin puoli tuntia havaintojen varmistamiseksi ja yksilöiden laskemiseksi. Sää oli kuuntelun aikaan poutainen ja tyyni, +10 °C. Hankealueelta ei ole aikaisempia varmistettuja havaintoja viitasammakoista (Suomen Lajitietokeskus 2023).

28.10.2024

Itärajan esteaidan vaatima tilantarve on rajaviivasta katsottuna noin 25 metriä. Esteaita-rakenne koostuu varsinaisesta aidasta, sen viereen sijoittuvasta metsäautotietasoisesta tiestä sekä tien länsipuolelle sijoittuvista kuivatusrakenteista ja maan alle sijoitettavista kaapeleista. Lisäksi näiden rakenteiden länsipuolelle raivataan puuton aukko teknistä valvontaa varten ja puunkaatumisvahinkojen estämiseksi.

Valtakunnan rajalla on 10 metrin levyinen raja-aukko, josta 5 metrin levyinen rajakaista on Suomen puolella. Esteaita pyritään rakentamaan tämän rajakaistan viereen, mutta maastoesteiden vuoksi esteaita voidaan joutua sijoittamaan kauemmaksikin valtakunnan rajasta kuitenkin rajavyöhykkeellä pysyen. Varsinaiseen rakentamiseen käytettävän alueen leveys raja-aukosta mitattuna on noin 10 metriä, lisäksi tämän länsipuolella noin 10 metrin levyistä aukkoa pidetään puustosta vapaana. Yhteensä esteaidan edellyttämä tilantarve on raja-aukosta mitattuna noin 20 metriä.

Esteaitaa rakennetaan [REDACTED] rannan molemmin puolin. Rannan molemmin puolin aidasta lähtee uloke veden pinnan päälle. Tarvittaessa aitalinjan kohdalta lampea kaivetaan syvemmäksi estämään aidan kiertäminen lammen kautta. Lammen etelä- ja pohjoispuolelle rakennetaan metsäautotietasoiset yhdystiet, jotka liittyvät olemassa olevaan tiehen. Yhdystien leveys on raivausalue huomioiden noin 7 m.

Poikkeuslupa pyydetään myöntämään kolmeksi vuodeksi, jonka aikana itärajan esteaitahankkeen rakennustyöt toteutetaan.

Rakentamisella voi olla sekä tilapäisiä että pysyviä vaikutuksia viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkaan. Aidan ja tien rakentamisesta saattaa koitua tilapäisiä valuma-vaikutuksia järveen ja ranta-alueisiin. Ojien kaivamisesta saattaa aiheutua pysyvää vaikutusta kuivumisen kautta. Lammen rantaan tehtävät aitarakenteet saattavat pysyvästi muuttaa osan viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikasta sille sopimattomaksi.

Esteaidan rakentaminen on rajaturvallisuuden takia olennaista rakentaa tässä hakemuksessa esitetylle alueelle. Rajavartiolaitos katsoo, että tilanteessa ei ole luontodirektiivin artiklan 16 mukaisesti muuta tyydyttävää ratkaisua ja poikkeamista haetaan yleistä turvallisuutta koskevasta pakottavasta syystä. Valtakunnallisella tasolla hanke on Suomelle merkittävä osa itsenäistä ja uskottavaa kykyä ylläpitää rajaturvallisuutta. Esteaita tehostaa rajavalvontaa sekä tukee merkittävällä tavalla häiriötilanteiden hallintaa rajalla. Fyysinen esteaita on käytännössä välttämätön välineellistetyin tai laajan laittoman maahan-tulon tilanteessa. Esteaita myös vähentää Suomen riippuvuutta Venäjän rajavalvonnan tehosta. Suomella on oltava itsenäinen ja uskottava kyky ylläpitää rajaturvallisuuttaan.

Poikkeuksen myöntämisen edellytyksistä on säädetty luontodirektiivin 16 artiklassa. Poikkeus voidaan myöntää, jos hankkeelle tai suunnitelmalle ei ole vaihtoehtoisia ratkaisua ja lajin suojelutaso säilyy suotuisana. Tätä poikkeamislupaa haetaan luontodirektiivin artiklan 16 (1c) mukaisista yleistä turvallisuutta koskevista tai muista erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä. Esteaidan rakentaminen on välttämätöntä Suomen rajaturvallisuuden parantamiseksi.

Hakijan näkemyksen mukaan poikkeamisluvan myöntämisedellytykset täyttyvät. Hakija pyytää kohteliaimmin myöntämään poikkeusluvan kolmeksi vuodeksi, jonka aikana itärajan esteaitahankkeen rakennustyöt toteutetaan. Poikkeamishakemukselle pyydetään pikaista käsittelyä valtionjohdon hankkeelle asettaman aikataulun takia. Alueen rakennustöiden on tarkoitus alkaa marraskuussa 2024 puuston poistolla.

28.10.2024

Hakijan mukaan hakemus tulee käsitellä salassa perustuen lakiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, 24.1 § 5 kohta).

Hakemuksen täydennys 25.10.2024

Haemme [REDACTED] nimiselle kohteelle poikkeusta myös luonnonsuojelulain (9/2023) pykälän 70 §:n mukaiseen eläinlajien rauhoitukseen. Koska viitasammakot kaivautuvat maaperään talvehtimaan, voivat talviaikaan suoritettavat rakennustyöt aiheuttaa viitasammakoiden kuolemia tai rakennustyöt voivat tuhota tai vahingoittaa niiden elämänsä kierron kannalta tärkeitä talvehtimispaikkoja.

Päätös ja lupaehdot

Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (myöh. ELY-keskus) myöntää hakijalle luonnonsuojelulain (9/2023) 83 §:n nojalla luvan hakemuksen mukaisen hankkeen toteuttamiseen seuraavin ehdoin:

1. Lupa on voimassa 28.10.2024 – 27.10.2027.
2. Toiminta ei saa vaarantaa viitasammakon tai muiden lajien populaatioiden säilymistä kohdealueilla.
3. Luvanhaltija vastaa tarvittavasta yhteydenpidosta maanomistajiin.
4. ELY-keskus voi peruuttaa osittain tai kokonaan tämän luvan, mikäli luvan edellytykset eivät enää täyty tai käytössä ilmenee väärinkäytöksiä.
5. Lupa tai sen jäljennös on oltava mukana kohdealueella liikuttaessa (esimerkiksi mobiililaitteessa), jotta se voidaan esittää pyydetessä.
6. Pohjois-Karjalan ELY-keskukselle on toimitettava raportti luvan käytöstä, kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hakemuksen mukainen aita rakennettu on [REDACTED] alueelle. Raportti toimitetaan osoitteeseen kirjaamo.pohjois-karjala@ely-keskus.fi, viitteeksi POKELY/909/2024.

Perustelut

Viitasammakko on luonnonsuojelulain 69 §:n perusteella koko maassa rauhoitettu eläinlaji. Se kuuluu myös Euroopan unionin tiukkaa suojelua edellyttäviin eliölajeihin, joiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei saa hävittää eikä heikentää (luonnonsuojelulaki 78.2 §). Rauhoitettuihin lajeihin kuuluvien yksilöiden tahallinen tappaminen tai pyydystäminen, pesien sekä munien ja yksilöiden muiden kehitysasteiden ottaminen haltuun, siirtäminen toiseen paikkaan tai muu tahallinen vahingoittaminen, yksilöiden tahallinen häiritseminen, erityisesti eläinten lisääntymisaikana, tärkeillä muuton aikaisilla levähdysalueilla tai muutoin niiden elämänsä kierron kannalta tärkeillä paikoilla on luonnonsuojelulain 70 §:n mukaan kielletty.

Luonnonsuojelulain 83 §:n 1 momentin mukaan ELY-keskus voi myöntää luvan poiketa 70 ja 78 §:ssä säädetystä, mikäli poikkeaminen ei haittaa eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämistä tai saavuttamista, muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole tarjolla ja jokin luonnonsuojelulain 83 §:n 3 momentin kohdista 1-4 täyttyy.

Suotuisan suojelutason säilyttäminen tai saavuttaminen

Luonnonsuojelulain 3.1 §:n 4 kohdan mukaan eliölajin suotuisalla suojelutasolla tarkoitetaan sitä, että laji pystyy pitkällä aikavälillä säilymään elinvoimaisena luontaisissa elinympäristöissään.

Viimeisimmän uhanalaisuusluokituksen (Suomen lajien uhanalaisuus: Punainen kirja 2019) mukaan viitasammakko on elinvoimainen. Vuoden 2019 lajiraportoinnissa EU:n komissiolle lajin suojelutaso arvioitiin suotuisaksi ja kannan kehityssuunta arvioitiin vakaaksi.

ELY-keskuksen katsoo, että hakemuksen mukaisista toimenpiteistä, lupapäätöksessä mainituin ehdoin toteutettuna, on viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikalle vain vähäistä haittaa, jolla ei ole merkitystä viitasammakon suotuisan suojelutason säilyttämiselle.

Muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen

Hanke edistää rajaturvallisuutta ja rajavalvontaa tukien häiriötilanteiden hallintaa rajalla. Rajaturvallisuuden edistämiseksi kyseisellä alueella ei ELY-keskuksen näkemyksen mukaan ole muuta tyydyttävää ratkaisua kuin raja-aidan rakentaminen.

Yleistä turvallisuutta koskeva syy

Luonnonsuojelulain 83 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaan poikkeaminen tiukkaa suojelua edellyttävien lajien rauhoitusmääräyksistä voidaan myöntää, jos se on tarpeen kansanterveyttä tai yleistä turvallisuutta koskevista taikka muista erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä.

Hanke on tärkeä osa rajaturvallisuutta, rajavalvontaa ja se tukee häiriötilanteiden hallintaa rajalla. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan raja-aidan rakentaminen on luonnonsuojelulain 83.3 §:n 3 kohdan mukainen yleistä turvallisuutta koskeva hanke.

Sovelletut oikeusohjeet

Luonnonsuojelulaki (9/2023) 3, 69, 70, 78 ja 83 §
Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) 19 §
Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 122 §
Valtioneuvoston asetus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten, työ- ja elinkeinotoimistojen sekä kehittämis- ja hallintokeskuksen maksullisista suoritteista vuonna 2024 (1215/2023)
Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 §

Päätöksen voimaantulo

Pohjois-Karjalan ELY-keskus on lain oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 122 §:n nojalla päättänyt, että tämä päätös pannaan täytäntöön lainvoimaa vailla olevana.

28.10.2024

Luvan mukaisiin toimenpiteisiin tulee voida ryhtyä ennen kuin päätös on saavuttanut lainvoiman. Päätöksen täytäntöönpanoa ei voida rajaturvallisuuuteen liittyvän yleisen edun vuoksi lykätä.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Itä-Suomen hallinto-oikeuteen. Valitusosoitus on liitteenä, päätös on annettu tiedoksi sähköpostitse.

Asiakirjan hyväksyntä

Tämä asiakirja on hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt luonnonsuojeluasiantuntija Ville Vuorio ja ratkaissut yksikön päällikkö Pirkko Siikamäki.

Liitteet

Valitusosoitus

Tiedoksi

Ympäristöministeriö, kirjaamo.ym@gov.fi
Suomen ympäristökeskus, kirjaamo@syke.fi
Pohjois-Karjalan luonnonsuojelupiiri, pohjois-karjala@sll.fi

Suoritemaksu

Suoritemaksu luonnonsuojelulain 83 §:n 1–3 momentissa tarkoitettu poikkeus eliölajin suojelua koskevista säännöksistä: 316 €